

## Historien om Åsen

Åsen har i århundreder udgjort en del af Næstved Købstads Mark, som strakte sig fra Sandbjerget mod øst til Kalbyris-skoven og syd og sydøst for købstaden. Byen ejede ikke jorden, men byens borgere havde ret til at bruge området som overdrev, dvs. til græsning for kreaturer og heste i byen. Adgangen til byens mark var gennem Krumport.

I 1600- og 1700-årene stod byens galge øst for købstaden ude på byens mark, nogenlunde ved nuværende Oskarsvej, til skræk og advarsel for alle tilrejsende fra Vordingborg og Præstø. Heraf opstod efterhånden betegnelsen Galgemarken, eller Gallemarken, for sandbjerget lige øst for byen.

I slutningen af 1700-årene påbegyndtes en gradvis opdyrkning af byens mark, idet det dog må formodes at Gallemarken med dens stejle skråninger og golde sand aldrig har været forsøgt opdyrket og kultiveret. I starten af 1800-årene blev byens mark, herunder Gallemarken, udskiftet, hvilket vil sige, at jorden blev opdelt i parceller eller matrikelnumre, og kom i privat eje.



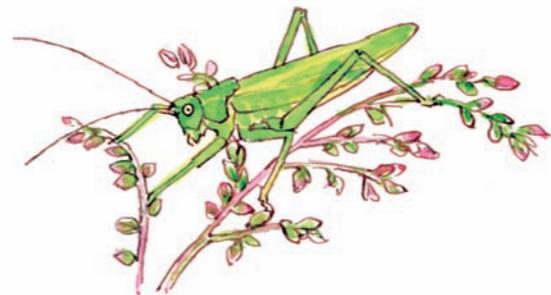
I 1822 havde byen anlagt en ny kirkegård lige uden for Østerport ved Præstø Landevej og i starten af 1900-årene begyndte Næstved at vokse ud ad Præstøvej. Grundene på begge sider af landevejen og dermed på kanten af Åsen blev efterhånden bebygget. Den katolske menighed byggede i 1920'erne efter tegninger af arkitekt Johannes Tidemand-Dal Vor Frue Skole, Vor Frue Kirke og Sct. Elisabeth Hospital på den nordlige side af landevejen og på kanten af Åsen opførtes villaer. I slutningen af 1930'erne opførtes nogle markante funktionalistiske villaer ude omkring, hvor Ringvejen kort efter skar sig gennem Åsen.

## Dyr og planter

Åsen har fungeret som overdrev, hvor byens køer i gamle dage fandt føden. Græsningen medførte en ret lav vegetation med spændende planter, som kun kunne overleve, fordi de kraftigste urter og buskene blev holdt nede af køernes bid.

Der er noget tilbage af denne vegetation, og det ville være ærgerligt nu at miste Bakke-Nellike, Stor Knopurt, Kornet Stenbræk, Nikkende Limurt, de gamle naturgræsser og meget andet, som er fødegrundlag for spændende sommerfugle. Den varme sandbund er også et ideelt levested for firben og sjældne biller.

Åsen har gennem tiderne været anvendt til haver og små landbrugslodder. Det har efterladt os med en række stauder, buske og kulturgræsser, som det er nødvendigt at gøre en særlig indsats for at slippe af med, da de ellers kvæler den værdifulde natur. De iværksatte rydninger og græsningen skal hjælpe os med at løse denne opgave.



Illustrationer  
Charlotte Clante

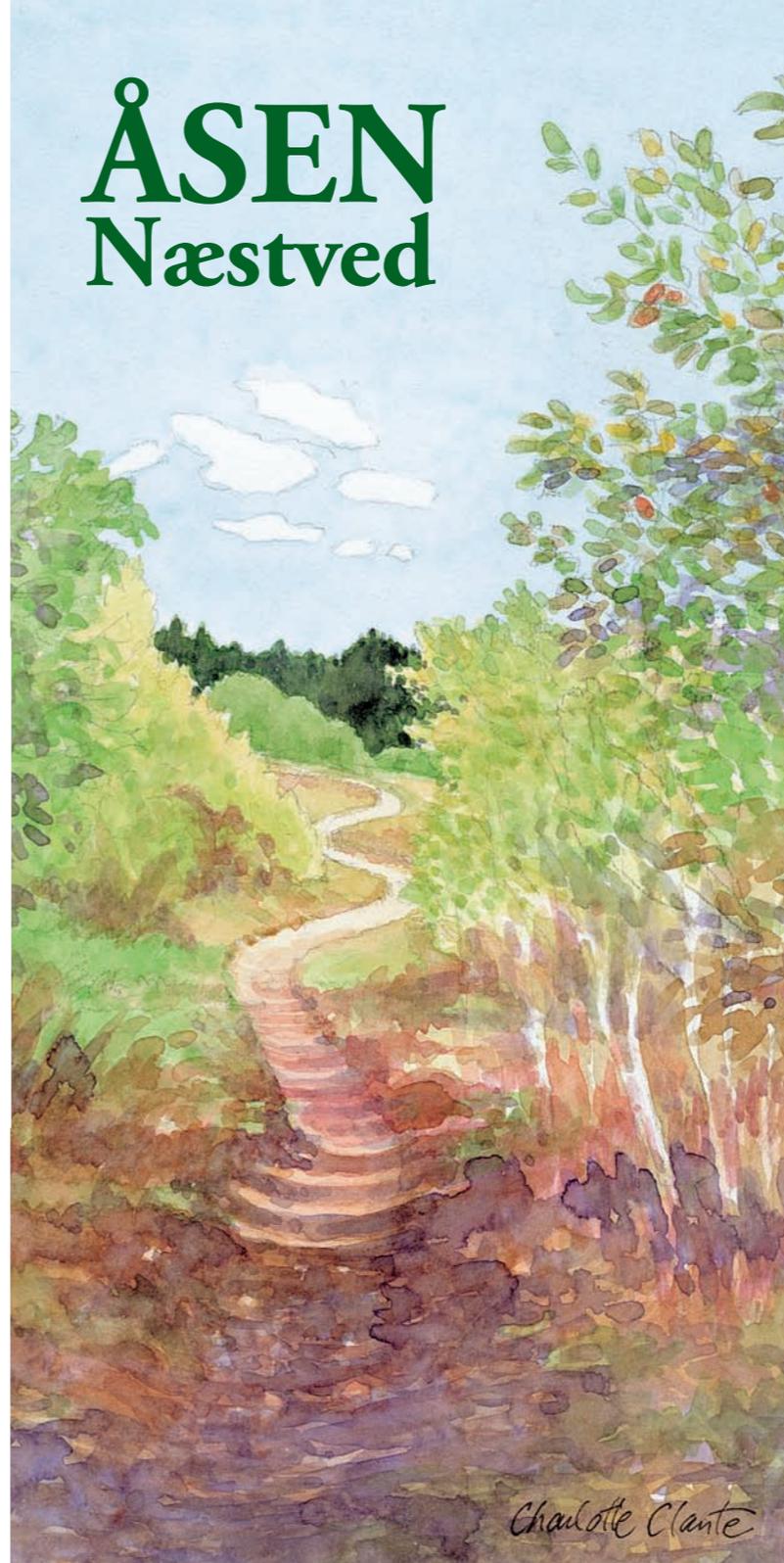
Tekster  
Harald K. Hansen og Rasmus Nielsen



Næstved Kommune

Teknisk Forvaltning

# ÅSEN Næstved



Charlotte Clante

## Åsens tilblivelse

Åsen eller Gallemarken er en del af Mogenstrup Ås, der strækker sig fra Mogenstrup til nord for Næstved. Mogenstrup Ås blev skabt for ca. 15.000 år siden, da den sidste istids bræ langsomt trak sig tilbage mod øst. Under den kæmpe isflage, som dækkede det meste af Sjælland, Øresund, Sverige og Østersøen, strømmede en voldsom smeltevandsflod mod nordvest. Med smeltevandet skyllede sten, grus og sand, som aflejredes efterhånden som vandstrømmens hastighed aftog. Først aflejredes de tungeste sten, senere grus og til sidst det fineste sand. Åsen blev altså til som en aflejring i isen og står nu tilbage som en afstøbning af den tidligere smeltevandskanal i isen. Da isen havde trukket sig helt tilbage lå denne, op til 53 m høje, ås fra Mogenstrup til nord for Næstved. Mogenstrup Ås er Sjællands største ås.

Siden bosatte mennesker sig i området mellem Åsen og Susåen, og efterhånden opstod byen Næstved. Først efter 1870 begyndte Næstved Købstad at vokse gennem og udenfor denne kæmpe naturskabte sandvold kaldet Sandbjerget.

En anden, og mere jordnær, forklaring på Åsens tilblivelse er, at trolden ved Fladså blev grumme træt af at høre på klokkerne fra klostre og kirker i Næstved. En dag fyldte han en sæk med sand for at gå ind og begrave byen. Der, hvor han fyldte sækken, opstod Snesere Sø. På vejen mod Næstved gik der hul i sækken så sandet løb ud fra Mogenstrup og ind til Næstved. Da han nåede byen, var alt sandet løbet ud, hvorfor han ikke kunne dække kirkerne, men siden har Sandbjerget ligget som en vold nordøst omkring Næstved.



## ① Vandtårnet

I 1888 fik Næstved sit første vandværk beliggende i Kompagni-stræde. Øverst på Sandbjerget lige øst for byen blev opført en vandbeholder, hvorfra vandet blev presset ud i byens haner. Udsigtstårnet på Munkebakken er siden opført ovenover beholderen. Denne højdebeholder blev i 1914 suppleret med endnu en beholder på toppen af Åsen.

I 1938 opførtes et nyt vandværk på Åsen og samtidig opførtes efter tegninger af arkitekt Johannes Tidemand-Dal et rigtigt vandtårn øverst på Åsen. Efter en udskreven konkurrence blandt egnens borgere valgte en dommerkomité, at det nye vandtårn på Åsen skulle hedde Sjølundstårnet. Samtidig med Sjølundstårnets ibrugtagning blev de gamle højdebeholdere på Åsen og Munkebakken nedlagt. Fra toppen af Sjølundstårnet havde publikum mod betaling af entré en enestående udsigt over en stor del af Sydsjælland.

Sjølundstårnet var byens eneste vandtårn indtil 1967, hvor der opførtes et nyt vandtårn ved Ringvejen.

Såvel vandværket på Åsen som Sjølundstårnet blev taget ud af drift i 1979.



## ② Ringvejen

Som led i bekæmpelse af ungdomsarbejdsløsheden blev unge, udstyret med skovle, trillebøre og tipvogne, sat til at grave den kommende ringvej omkring Næstved igennem Åsen for at forbinde Vordingborgvej og Præstøvej.

## ③ Skoven

Mod Ringvejen vokser et stykke skov på cirka 3,5 hektar. Skoven er plantet i små parceller af Skovfyr, Østrigsk fyr, Rødgran og Rødegran med Birk. Under decemberstormen i 1999 væltede en stor del af grantræerne. Der er nu en stor lysning i skoven og randen er genplantet med egetræer. Der er to spejderhytter placeret med adgang til området.

## ④ Grusgraven

Da Åsen består af grus og sand har der været gravet en del i den. Der er stadig tydelige spor efter en grusgrav i områdets østligste del. Hele området mellem Ringvejen og Alfehøjen blev fredet i 1976, og det er derfor ikke tilladt at grave efter grus længere.

